MACIEJ SZPUNAR
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2025. május 8.[1]

C-580/23. és C-795/23. sz. egyesített ügyek

Mio AB,
Mio e-handel AB,
Mio Försäljning AB
kontra
Galleri Mikael & Thomas Asplund Aktiebolag
(a Svea Hovrätt Patent- och marknadsöverdomstolen [stockholmi fellebbviteli bíróság mint szabadalmi és kereskedelmi bíróság, Svédország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)
és
konektra GmbH,
LN
kontra
USM U. Schärer Söhne AG

(a Bundesgerichtshof [szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Szerzői és szomszédos jogok – 2001/29/EK irányelv – 2. cikk – Többszörözési jog – A »mű« fogalma – Az iparművészeti alkotások szerzői jog általi védelme – Az iparművészeti alkotás eredetiségének vizsgálata – Az alkotó »szabad és kreatív döntéseinek« fogalma – A szabad és kreatív döntések értékelési szempontjai – A kizárólagos jogok megsértésének értékelése”

Bevezetés

1. Két közelmúltbeli, két tagállam bírósága által hozott, a formatervezés világának ikonikus tárgyaira vonatkozó határozat jól illusztrálja a jelen egyesített ügyekben felvetett problémával, nevezetesen az iparművészeti alkotások szerzői jogi védelmével kapcsolatos dilemmákat. Ily módon a tribunal judiciaire de Paris (párizsi elsőfokú bíróság, Franciaország) elismerte, hogy a Hermès márka két kézitáska-modellje („Kelly” és „Birkin”) a szerzői jog értelmében vett „műnek”

[1] Eredeti nyelv: francia.

minősül.[2] Néhány nappal később a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország, a jelen egyesített ügyekben a kérdést előterjesztő egyik bíróság) megtagadta ugyanezt a minősítést a Birkenstock márka két szandálmodellje esetében.[3]

2. A szellemi tulajdon védelmének nehézségei a teljesítmények e kategóriáját illetően azzal függenek össze, hogy azok a „tisztán" művészi alkotások és az egyszerű használati tárgyak határán helyezkednek el: mindkét csoporthoz tartoznak, anélkül azonban, hogy teljes mértékben beleesnének valamelyik kategóriába. Egyébiránt maga az iparművészeti alkotások kategóriája sem egységes, mivel abba beletartoznak mind a kiegészítő használati funkcióval rendelkező valódi műalkotások, mind pedig azok a használati tárgyak, amelyeknek az alkotók a kifejezés legtágabb értelmében „művészi" jelleget tulajdonítanak. Nem is szólva az olyan teljesítményekről, amelyek tisztán művészi vagy iparművészeti alkotásként való minősítése nehéz, mint például az *haute couture* ruhadarabok, az ékszerek vagy egyes parfümös üvegek.

3. Következésképpen, még ha léteznek is *sui generis* védelmi rendszerek az ilyen típusú teljesítmények tekintetében, mint például a formatervezési minták uniós jogi oltalmi rendszere, azok szerzői jogi védelmének kérdése továbbra is felmerül. A különböző jogrendszerek különböző válaszokat adnak erre a kérdésre, amelyek a használati tárgyak szerzői jogi védelmének kizárásától a művek más kategóriáihoz képest korlátozott vagy szigorúbb követelményektől függő védelmen át a művek más kategóriáira alkalmazottakkal azonos kritériumokon alapuló, a művek egységességének elmélete[4] alapján fennálló, teljes jogú védelemig terjednek.

4. Úgy tűnik, hogy e rendszerek közös vonása a működésükkel kapcsolatos elégedetlenség. Ez egyrészt a szerzői jogi védelemben részesíthető és az abból kizárt használati tárgyak közötti egyértelmű elhatárolás hiányán, másrészt az abból eredő kiszámíthatatlanságon és a jogbiztonság hiányán alapul. Ezért az iparművészeti alkotások védelmének nemzeti rendszerei folyamatosan változnak a jogalkotásban és az ítélkezési gyakorlatban, és az érdekeltek igényeihez jobban igazodó megoldásokat keresnek.[5]

5. Az uniós szerzői jog az iparművészeti alkotások tekintetében különös követelmények nélkül rögzíti a védelem elvét. E védelem részletszabályainak kérdése már felmerült a Bíróság előtt.[6] A jelen egyesített ügyekben arra kérik a Bíróságot, hogy finomítsa a kérdéssel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatát. E tekintetben nem olyan egységes védelmi szint meghatározásáról van szó, amely lehetővé teszi annak biztonságos meghatározását, hogy valamely teljesítmény e védelem alá tartozik-e; ez a törekvés utópikus lenne. A mű szerzői jogi minősítése összetett, részben szubjektív értékelést igényel, amelyet csak esetről esetre lehet elvégezni. E minősítést ezzel szemben a belső piacon harmonizálni kell annak érdekében, hogy a „Birkin" táska és a Birkenstock szandálok védelem alá eső jellegét valamennyi tagállamban ugyanazon kritériumok alapján értékeljék.

[2] 2025. február 7-i ítélet, RG/22/AR/09210. Lásd még Söğüt, A., *Design or art? French court rules that Birkin Bag is a copyright work*, https://ipkitten.blogspot.com.

[3] 2025.február 20-i ítélet, I ZR/16/24. Lásd még: Pemsel, M., *Birkenstock's sandals are not sufficiently artistic to enjoy copyright protection*, https://ipkitten.blogspot.com.

[4] Ezen elmélet szerint nincs különbség a „tiszta művészet" és az „iparművészet" között, mivel valamennyi alkotás – rendeltetésétől függetlenül – azonos jogcímen védelemre érdemes.

[5] A különböző európai és nem európai országokban fennálló helyzet áttekintéséhez lásd: Derclaye, E. (szerk.), *The Copyright/Design Interface*, Cambridge University Press, 2018.

[6] Lásd többek között: 2019. szeptember 12-i Cofemel ítélet (C-683/17, a továbbiakban: Cofemel ítélet, EU:C:2019:721); 2020. június 11-i Brompton Bicycle ítélet (C-833/18, a továbbiakban: Brompton Bicycle ítélet, EU:C:2020:461).

Jogi háttér

Az uniós jog

6. Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv[7] 2–4. cikke a következőképpen rendelkezik:

„2. cikk

A tagállamok biztosítják a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözés engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát:

a) a szerzők számára műveik tekintetében;

[…]

3. cikk

(1) A tagállamok a szerzők számára kizárólagos jogot biztosítanak műveik vezetékes vagy vezeték nélküli nyilvánossághoz közvetítésének engedélyezésére, illetve megtiltására, beleértve az oly módon történő hozzáférhetővé tételt is, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.

[…]

4. cikk

(1) A tagállamok a szerzők számára kizárólagos jogot biztosítanak műveik eredeti vagy többszörözött példányai adásvétellel vagy más módon megvalósuló nyilvános terjesztésének engedélyezésére, illetve ennek megtiltására.

[…]”

A svéd jog

7. A Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (az irodalmi és művészeti alkotásokon fennálló szerzői jogról szóló [1960:729] törvény) 1. §-a (1) bekezdésének 6. pontja értelmében védelemben részesülnek többek között az iparművészeti alkotások.

8. E törvény 2. cikke szerint a szerzői jog bizonyos korlátozásokkal magában foglalja a művel az eredeti vagy módosított formában, fordításban, más irodalmi, művészeti vagy műszaki formába történő átdolgozásban – többszörözés és a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel útján – való rendelkezés kizárólagos jogát. A mű bármely közvetlen vagy közvetett, ideiglenes vagy állandó, bármely módon és formában, részben vagy egészben megvalósított többszörözése

[7] HL 2001. L 167., 10. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 230. o.; helyesbítések: HL 2008. L 314., 16. o.; HL 2014. L 10., 32. o.

többszörözésnek minősül. A művet például akkor teszik hozzáférhetővé a nyilvánosság számára, ha a művet a nyilvánossághoz közvetítik, vagy ha a mű többszörözött példányait eladásra, bérletbe vagy haszonkölcsönbe kínálják, vagy a nyilvánosság számára más módon terjesztik.

A német jog

9. Az 1965. szeptember 9-i Urheberrechtsgesetz [8] (a szerzői és szomszédos jogokról szóló törvény) „Védelem alatt álló művek” című 2. §-a (1) bekezdésének 4. pontja előírja, hogy a védelem alatt álló művek közé tartoznak többek között a szépművészeti alkotások, beleértve az építészeti és iparművészeti alkotásokat, valamint az ilyen művek vázlatait, a (2) bekezdésben pedig azt, hogy csak a személyes szellemi alkotások minősülnek az e törvény értelmében vett műnek.

A tényállás, az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

A C-580/23. sz. ügy

10. A Galleri Mikael & Thomas Asplund Aktiebolag svéd jog szerinti társaság (a továbbiakban: Asplund), beltéri termékeket és bútorokat gyárt és tervez, köztük a „Palais Royal” sorozatba tartozó asztalokat.

11. A Mio AB, a Mio e-handel AB és a Mio Försäljning AB (a továbbiakban együttesen: Mio) a bútorok és beltéri dekorációs tárgyak ágazatában folytat kiskereskedelmi tevékenységet. A Mio bútorainak választéka többek között a „Cord” bútorsorozat asztalait foglalja magában.

12. 2021 októberében az Asplund keresetet indított a Patent- och marknadsdomstolen (szabadalmi és kereskedelmi bíróság, Svédország) előtt lényegében annak megtiltása iránt, hogy a Mio a „Cord” asztalt gyártsa, forgalmazza vagy értékesítse, a „Palais Royal” asztalon fennálló szerzői jogainak megsértése miatt.

13. A Mio vitatja, hogy a „Palais Royal” asztal szerzői jogi védelemben részesülne, mivel ez az asztal nem mutat kellő eredetiséget ahhoz, hogy ilyen védelemben részesüljön. Egyébiránt álláspontja szerint, még ha ez lenne is a helyzet, ez a védelem korlátozott és szűk lenne, és a szóban forgó két asztal közötti különbségek elegendőek lennének annak megállapításához, hogy nem sértették meg az Asplund szerzői jogait. Ezenkívül a Mio azt állítja, hogy a „Cord” asztalt független módon fejlesztették ki, és az nem tekinthető a „Palais Royal” asztal másolatának.

14. A Patent- och marknadsdomstolen (szabadalmi és kereskedelmi bíróság) 2022. október 19-i ítéletével helyt adott az Asplund keresetének. A Mio megtámadta a határozatot a kérdést előterjesztő bíróság előtt.

[8] BGBl. 1965 I, 1273. o.

15. E körülmények között a Svea Hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen (stockholmi fellebbviteli bíróság mint szabadalmi és kereskedelmi bíróság, Svédország) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Annak értékelése során, hogy valamely iparművészeti alkotás a [2001/29] irányelv 2–4. cikke értelmében vett műként igényt tarthat-e a széles körű szerzői jogi védelemre, hogyan kell elvégezni a vizsgálatot – és milyen tényezőket kell vagy kellene figyelembe venni – azon kérdést illetően, hogy az alkotás az alkotó személyiségét tükrözi-e az alkotó szabad és kreatív döntéseinek kifejezésre juttatása révén? E tekintetben különösen az a kérdés, hogy az eredetiség vizsgálatának az alkotófolyamatot övező tényezőkre és az alkotónak az alkotás során hozott tényleges döntéseivel kapcsolatos magyarázatára, vagy magával az alkotással kapcsolatos tényezőkre és az alkotófolyamat végeredményére, valamint arra kell-e összpontosítania, hogy maga az alkotás kifejezésre juttat-e művészi hatást.

2) Milyen jelentőséggel bírnak az alábbi körülmények az első kérdésre adandó válasz és azon kérdés megválaszolása szempontjából, hogy valamely iparművészeti alkotás az alkotó személyiségét tükrözi-e az alkotó szabad és kreatív döntéseinek kifejezésre juttatása révén:

   a) az alkotás a szokásos formatervezési mintákban megtalálható elemekből áll;

   b) az alkotás egy korábbi ismert formatervezési mintára vagy egy aktuális formatervezési irányzatra épül, és annak egy változatát képezi;

   c) már sor került azonos vagy hasonló alkotás létrehozására a szóban forgó alkotás létrehozása előtt vagy – függetlenül és azon iparművészeti alkotás ismerete nélkül, amelyre műként védelmet igényelnek – az után?

3) Hogyan kell elvégezni a hasonlóság értékelését – és milyen hasonlóságra van szükség – annak vizsgálata során, hogy valamely állítólagosan jogsértő iparművészeti alkotás a valamely művet megillető védelem hatálya alá tartozik-e, és sérti-e a műhöz fűződő kizárólagos jogot, amelyet a [2001/29] irányelv 2–4. cikke szerint biztosítani kell a szerző számára? E tekintetben különösen az a kérdés, hogy a vizsgálatnak arra kell-e összpontosítania, hogy a mű felismerhető-e az állítólagosan jogsértő alkotásban, vagy arra, hogy az állítólagosan jogsértő alkotás ugyanazt az összbenyomást kelti-e, mint a mű, illetve hogy a vizsgálatnak mi másra kell összpontosítania.

4) Milyen jelentőséggel bírnak az alábbiak a harmadik kérdésre adandó válasz és azon kérdés megválaszolása szempontjából, hogy valamely állítólagosan jogsértő iparművészeti alkotás a valamely művet megillető védelem hatálya alá tartozik-e, és sérti--e a műhöz fűződő kizárólagos jogot:

   a) a mű eredetiségének foka a művet megillető védelem terjedelme szempontjából;

   b) az a körülmény, hogy a mű és az állítólagosan jogsértő iparművészeti alkotás a szokásos formatervezési mintákban megtalálható elemekből áll, vagy korábbi ismert formatervezési mintákra vagy egy aktuális formatervezési irányzatra épül, és annak egy változatát képezi;

   c) az a körülmény, hogy már sor került más azonos vagy hasonló alkotás létrehozására a mű megalkotása előtt vagy – függetlenül és a mű ismerete nélkül – az után?”

A C-795/23. sz. ügy

16. Az USM U. Schärer Söhne AG svájci jog szerinti társaság (a továbbiakban: USM) „USM Haller” néven elemes bútorrendszert gyárt és forgalmaz. Ezt a bútorrendszert az jellemzi, hogy magasfényű krómozott csöveket gömbformájú összekötők segítségével szerelnek össze annak érdekében, hogy olyan struktúrákat hozzanak létre, amelybe színes fémpaneleket illesztenek. Az így létrehozott struktúrák szabadon kombinálhatók vertikálisan és horizontálisan is.

17. A konektra GmbH német jog szerinti társaság, és LN, annak igazgatója (a továbbiakban együttesen: Konektra), anélkül, hogy az USM tiltakozott volna, online alkatrészeket és bővítő elemeket kínált a „USM Haller” rendszerhez, amelyek formájukban és túlnyomórészt színükben is megfelelnek az USM alkatrészeinek. 2018 óta a Konektra honlapja felsorolja az „USM Haller” bútorok teljes összeszereléséhez szükséges valamennyi alkatrészt, és összeszerelt bútorképeket is reklámoz. Ezenkívül a Konektra által végzett értékesítéseket a teljes bútorok összeszerelésére vonatkozó útmutatók kísérik, és a Konektra az ügyfeleinek összeszerelési szolgáltatást is kínál.

18. Az USM szerint a Konektra már nem szorítkozik arra, hogy alkatrészeket kínáljon az „USM Haller” rendszerhez, hanem saját, az USM-ével azonos bútorrendszerét gyártja, kínálja és forgalmazza. Az USM úgy véli, hogy a Konektra kínálata sérti az „USM Haller” rendszeren mint iparművészeti alkotáson fennálló szerzői jogát, vagy legalábbis versenyjogi szempontból jogellenes utánzatnak minősül.

19. Következésképpen az USM keresetet indított a Konektra ellen a Landgericht Düsseldorf (düsseldorfi regionális bíróság, Németország) előtt a jogsértés megszüntetése, tájékoztatás és elszámolás, a felszólítás költségeinek a megtérítése, valamint a kártérítési felelősség megállapítása iránt. E bíróság helyt adott e kérelmeknek, határozatát elsősorban a szerzői jogra alapítva.

20. Ezzel szemben a fellebbviteli bíróság, az Oberlandesgericht Düsseldorf (düsseldorfi regionális felsőbíróság, Németország) 2022. június 2-i ítéletével elutasította az USM szerzői jogra alapított kérelmeit, és csak a versenyjogon alapuló kérelmeknek adott helyt.

21. Mindkét fél felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Bundesgerichtshofhoz (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország), a kérdést előterjesztő bírósághoz e határozattal szemben. E bíróság úgy véli, hogy az USM felülvizsgálati kérelmének sikere az „eredetiség” Bíróság által értelmezett fogalmának értelmezésétől, valamint a szerzői jogi védelem és a formatervezési mintákra vonatkozó jog által biztosított védelem közötti kapcsolattól függ.

22. E körülmények között határozott úgy a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország), hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Az iparművészeti alkotások esetében a formatervezésiminta-oltalom és a szerzői jogi védelem között főszabály-kivétel viszony áll-e fenn olyformán, hogy ilyen alkotások eredeti jellegének szerzői jogi vizsgálata során az alkotó szabad és kreatív döntéseivel szemben magasabb követelményeket kell támasztani, mint más műtípusok esetében?

2) Az eredeti jelleg szerzői jogi vizsgálata során figyelembe kell-e venni az alkotónak az alkotási folyamatra vonatkozó szubjektív látásmódját (is), és – különösen – az alkotónak tudatosan kell-e meghoznia a szabad és kreatív döntéseket ahhoz, hogy azok [a Bíróság] ítélkezési gyakorlata értelmében vett szabad és kreatív döntésnek minősüljenek?

3) Ha az eredeti jelleg vizsgálata során döntően azt kell figyelembe venni, hogy a művészi kreativitás objektív kifejezést nyert-e a műben, és ha igen, milyen mértékben: bevonhatók-e a vizsgálat körébe az alkotás keletkezésének az eredeti jelleg megítélése szempontjából döntő időpontját követően bekövetkezett körülmények, például az alkotásnak művészeti kiállításokon vagy múzeumokban való bemutatása, illetve szakmai körökben való elismerése?"

A Bíróság előtti eljárás

23. A C-580/23. és a C-795/23. sz. ügyekben benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmek 2023. szeptember 21-én, illetve december 21-én érkeztek a Bírósághoz. A C-580/23. sz. ügyben írásbeli észrevételeket nyújtottak be az alapeljárás felei, a francia kormány és az Európai Bizottság, a C-795/23. sz. ügyben pedig az alapeljárás felei, a francia és a holland kormány, valamint a Bizottság. A Bíróság elnöke 2024. május 13-i végzésével az eljárás szóbeli szakaszának lefolytatása, valamint az ítélethozatal céljából egyesítette a két ügyet. A 2025. január 30-án tartott tárgyaláson a két alapeljárás felei, a francia kormány, valamint a Bizottság képviseltette magát.

Elemzés

24. A jelen egyesített ügyekben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések a „mű" uniós szerzői jog értelmében vett, a Bíróság által értelmezett fogalmára vonatkoznak, és több jogi problémát vetnek fel, nevezetesen a szerzői jogi védelem és a formatervezési minták joga által biztosított védelem közötti kapcsolatot (a C-795/23. sz. ügyben előterjesztett első kérdés), a mű eredetisége értékelésének szempontjait (a C-580/23. sz. ügyben előterjesztett első és második kérdés, valamint a C-795/23. sz. ügyben előterjesztett második és harmadik kérdés), továbbá a védett szerzői jogok megsértésének értékelési szempontjait (a C-580/23. sz. ügyben előterjesztett harmadik és negyedik kérdés). Ebben a sorrendben foglalkozom ezekkel a problémákkal a jelen indítványban.

A szerzői jogi védelem és a formatervezési mintákra vonatkozó jog által biztosított védelem közötti kapcsolatról

25. Első kérdésével az előterjesztő bíróság a C-795/23. sz. ügyben lényegében arra vár választ, hogy az uniós jogban van-e olyan főszabály-kivétel viszony a formatervezésiminta-oltalom és a szerzői jogi védelem között, amelynek következtében az iparművészeti alkotások eredetiségének vizsgálata során magasabb követelményeket kell támasztani, mint más műtípusok esetében.

26. A kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott magyarázatokból kitűnik, hogy e kérdést a Bíróság azon, a Cofemel ítélet 52. pontjában szereplő állításával összefüggésben teszik fel, amely szerint „noha a formatervezési minták oltalma és a szerzői jogi védelem az uniós jog értelmében biztosítható egymással halmozottan ugyanazon teljesítmény számára, e halmozás csak bizonyos helyzetekben képzelhető el". E kérdés elemzése során röviden felidézem az e két rendszer szerinti védelem alapjait.

27. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a „mű" uniós szerzői jog értelmében vett fogalma két elem együttes fennállását feltételezi. E fogalom egyrészt valamilyen eredeti teljesítmény fennállását jelenti, abban az értelemben, hogy az a szerzőjének saját szellemi alkotása. Másfelől a „műnek"

minősítés azon elemekre korlátozódik, amelyekben a szerző ilyen alkotása megnyilvánul.[9]

28. Ami az első elemet illeti, ahhoz, hogy egy művet eredetinek lehessen tekinteni, egyszerre szükséges és elegendő az, hogy az alkotója személyiségét tükrözi, valamint annak szabad és kreatív döntéseiben jut kifejeződésre. Amennyiben viszont a teljesítmény megvalósulását olyan műszaki megfontolások, szabályok vagy kötöttségek vezérelték, amelyek az alkotási szabadság gyakorlásának nem engedtek teret, e teljesítmény nem tekinthető úgy, hogy az ahhoz szükséges eredetiséggel bír, hogy műnek minősülhessen.[10]

29. Az utóbbi szempont kapcsán a Bíróság kiemelte, hogy az eredetiség feltételének eleget tevő mű szerzői jogi védelemben részesülhet akkor is, ha annak kivitelezését műszaki megfontolások vezérelték, amennyiben e kötöttség nem akadályozta a szerzőt abban, hogy személyisége kifejezésre juthasson e tárgyban, szabad és kreatív döntéseinek megnyilvánulása révén. Ugyanakkor nemcsak az szükséges, hogy fennálljon a választási lehetőség valamely tárgy formáját illetően, hanem az is, hogy alkotója eredeti módon kifejezze alkotóképességét szabad és kreatív döntések meghozatala révén, és hogy a terméket úgy alakítsa ki, hogy az tükrözze a személyiségét.[11]

30. Az alkotó személyiségének azon teljesítmény formájában való tükrözése, amelynek védelmét kérik, tehát az „eredetiség” fogalmának sarokkövét képezi, következésképpen az az uniós szerzői jogi védelem alapvető feltétele. Az alkotó személyének lenyomata eltérő mértékben nyilvánulhat meg, sőt akár nagyon gyenge is lehet, de jelen kell lennie. Ez az az elem, amely a teljesítményt „egyedi” jelleggel ruházza fel, abban az értelemben, hogy az különbözik minden más személy által létrehozott hasonló teljesítménytől.

31. Ebben az összefüggésben kell értelmezni a Bíróság által használt „szabad és kreatív döntés” megfogalmazást. Így nem csupán azok a döntések minősülnek nem kreatívnak, amelyek nem szabadok abban az értelemben, hogy műszaki vagy egyéb kötöttségektől függenek, hanem azok is, amelyek bár nem függenek ilyen kötöttségektől, vagy tisztán használati megfontolásokból, vagy a szóban forgó tárgyak előállításához általánosan használt módszerekből vagy szabványokból erednek, valamint azok is, amelyek teljesen jelentéktelenek vagy szokványosak.

32. Következésképpen, bár minden egyes anyagi tárgynak szükségszerűen van egy formája, és ez a forma az alkotója többé-kevésbé szabad döntésének eredménye, csak olyan teljesítmény részesülhet szerzői jogi védelemben, amelynek formája – amelyet legalább részben a szerző kreatív döntései határoznak meg – tükrözi a szerző személyiségét. A szerzői jogban tehát szubjektív védelmi kritériumról van szó.[12]

33. Ezzel szemben a formatervezési mintákra vonatkozó jog objektív védelmi szempontot alkalmaz, nevezetesen az újdonság és az egyéni jelleg kritériumát.[13] Ezt a szempontot a korábbi formatervezési mintákra tekintettel kell értékelni: bármely olyan minta védelemben részesülhet,

[9] Lásd: Cofemel ítélet (29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[10] Lásd: Cofemel ítélet (30. és 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[11] Lásd ebben az értelemben: Brompton Bicycle ítélet (26. és 32–35. pont).

[12] A francia jogban az „eredetiség” fogalmával kapcsolatban, amely a Bíróság által elfogadott fogalomhoz hasonlónak tűnik, lásd többek között: Pollaud-Dulian, F., *Propriété intellectuelle. Le droit d'auteur*, Economica, Párizs, 2014, 156–168. o.

[13] Lásd a formatervezési minták oltalmáról szóló, 1998. október 13-i 98/71/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 1998. L 289., 28. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 21. kötet, 120. o.) 3–5. cikkét, valamint a közösségi formatervezési mintáról szóló, 2001. december 12-i 6/2002/EK tanácsi rendelet (HL 2002. L 3., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 27. kötet, 142. o.; helyesbítés: HL 2025. L 2025/90303) 4–6. cikkét.

amely kellően különbözik ahhoz, hogy eltérő összbenyomást keltsen. Semmilyen követelmény nem vonatkozik magukra a formatervezési mintákra, kivéve, ha azok kizárólag azon tárgy műszaki rendeltetésének következményei, amelyre a formatervezési mintát alkalmazzák.

34. Nem gondolom tehát, hogy a Bíróságnak a Cofemel ítélet 52. pontjában tett megállapítását úgy lehetne értelmezni, hogy az a formatervezési minták és a szerzői jog alapján biztosított védelem között főszabály-kivétel viszonyt hoz létre.

35. E két védelmet illetően a Bíróság ezen ítélet 50. pontjában rámutatott a célkitűzéseik és az azokra vonatkozó szabályok közötti különbségekre. A következő pontban azt is hangsúlyozta, hogy a szerzői jog által biztosított védelem biztosítása nem vezethet többek között e jogok céljainak sérelméhez.

36. Ebben az összefüggésben úgy tűnik számomra, hogy a Cofemel ítélet 52. pontja pusztán figyelmeztetést jelent a nemzeti bíróságok számára arra vonatkozóan, hogy nem áll fenn automatizmus a formatervezésiminta-oltalom és a szerzői jogi védelem megadása között, és hogy ezen oltalom feltételeit, azaz egyrészt az újdonság és az egyéni jelleg, másrészt pedig az eredetiség feltételeit nem szabad összekeverni. Ahhoz ugyanis, hogy valamely művet a formatervezésiminta-oltalmi jog értelmében újnak és egyéni jellegűnek lehessen tekinteni, nem kell szükségszerűen eredetinek lennie a szerzői jog értelmében. Ezzel szemben, bár a gyakorlatban ez a helyzet kevésbé gyakori, előfordulhat, hogy az eredeti tárgy nem rendelkezik egyéni jelleggel, ha vizuális szempontból nem különbözik kellőképpen a létező formáktól.

37. Ebben az értelemben kell értelmezni a Bíróság azon megállapítását, amely szerint az e két mechanizmuson alapuló oltalom halmozódása csak „bizonyos helyzetekben” képzelhető el. Ezzel szemben számomra nem tűnik úgy, hogy ebből a megállapításból le lehetne vonni azt a következtetést, amely szerint ahhoz, hogy e halmozódást bizonyos esetekre korlátozzák, a használati tárgyakra a művek más kategóriáira alkalmazottnál magasabb eredetiségi küszöböt kellene alkalmazni. Az ilyen következtetés ellentétes lenne a Cofemel ítélet 48. pontjából, valamint ezen ítélet általános rendszeréből egyértelműen következőkkel, nevezetesen azzal, hogy az iparművészeti alkotások eredeti jellegét ugyanazon kritériumok alapján kell értékelni, mint amelyeket a művek más kategóriáinál használnak.

38. Azt javaslom tehát, hogy a Bíróság a C-795/23. sz. ügyben előterjesztett első kérdésre azt a választ adja, hogy az uniós jogban nem áll fenn olyan főszabály-kivétel viszony a formatervezésiminta-oltalom és a szerzői jogi védelem között, amelynek következtében az iparművészeti alkotások eredetiségének vizsgálata során magasabb követelményeket kell támasztani, mint más típusú művek esetében.

Az eredetiség értékelésének szempontjairól

39. A C-580/23. sz. ügyben előterjesztett első és második kérdéssel, valamint a C-795/23. sz. ügyben előterjesztett második és harmadik kérdéssel, amelyek együttes elemzését javaslom, az előterjesztő bíróságok lényegében arra várnak választ, hogy hogyan kell értékelni a műalkotások eredetiségét a 2001/29 irányelv 2. cikke a) pontjának, 3. cikke (1) bekezdésének és 4. cikke (1) bekezdésének alkalmazása szempontjából, és különösen, hogy e rendelkezéseket úgy kell-e értelmezni, hogy ezen értékelés során a kreatív folyamathoz és a szerző szándékához kapcsolódó elemeket, vagy csak a magában a műben észlelhető elemeket kell figyelembe venni. E bíróságok arra is keresik a választ, hogy milyen szerepet játszanak az említett értékelésben az olyan

további elemek, mint a már rendelkezésre álló formáknak a mű létrehozása során történő használata, a szerző meglévő teljesítményekből történő inspirálódása, a hasonló önálló alkotás valószínűsége, vagy akár az alkotás szakmai körök általi elismerése.

Az iparművészeti alkotások eredetiségének értékeléséről

40. Ami azt az előzetes kérdést illeti, hogy hogyan kell megállapítani az iparművészeti alkotás eredeti jellegét, a válasz a jelen indítvány 27–32. pontjában szereplő, az „eredetiség” uniós szerzői jogi fogalmára vonatkozó megjegyzéseimből tűnik ki. Ily módon a bíróságnak azt kell értékelnie, hogy az a teljesítmény, amelynek védelmét kérik, az alkotó személyiségét tükröző szabad és kreatív döntések kifejeződése-e. Számomra úgy tűnik, hogy ebben a szakaszban semmilyen további pontosítást nem lehet absztrakt módon megfogalmazni. Az „eredetiség” fogalma ugyanis igen általános, mondhatni homályos fogalom, amelyet nagyon eltérő jellegű teljesítményekre kell alkalmazni, és ezért nehezen lehetséges annak szigorú és szisztematikus meghatározása az ítélkezési gyakorlatban.[14] Azt minden egyes konkrét esetben a tények értékelése alapján kell alkalmazni.

41. Ezen alkalmazást azonban az érintett műtípus sajátosságainak figyelembevételével kell elvégezni. Az iparművészeti alkotások abban különböznek a művek más kategóriáitól, hogy elsősorban használati tárgyaknak minősülnek. Márpedig az ilyen tárgyak a know-how és alkotóik döntéseinek eredményei. E döntéseket műszaki, ergonómiai vagy biztonsági korlátok indokolhatják, vagy azok az érintett ágazatban elfogadott szabványokból vagy megállapodásokból adódhatnak. Lehetséges, hogy szabad döntések eredményei, de semmilyen személyes elemet nem adnak a teljesítményhez, és ugyanolyanok lettek volna, ha az alkotó egy másik személy lett volna. A jelen indítvány 28–31. pontjában felidézett értelemben vett kreatív döntések ugyanakkor nem szükségesek a használati tárgy létrehozásához. A kreatív döntések a szóban forgó tárgy lényegéhez történő lehetséges, de nem szükséges hozzájárulást jelentenek. Bár ezek a döntések eredhetnek egy adott tárgy formájából,[15] ettől még egy másik, azonos használati funkcióval rendelkező tárgy is létrehozható – mint az gyakran meg is történik – ilyen kreatív döntések hozzáadása nélkül.

42. Az ilyen teljesítmény eredetiségének kérdésében eljáró bíróságnak tehát fel kell kutatnia és azonosítania kell az annak formájában megjelenő ezen kreatív döntéseket ahhoz, hogy azt szerzői jogi védelem alá vonhassa. A művek más kategóriáival ellentétben, amelyek esetében már a megalkotásra vonatkozó egyetlen döntés is kreatív döntés, ilyen vonatkozású vélelem nem áll fenn az iparművészeti alkotások esetében. Közelebbről az a tény, hogy valamely használati tárgy alkotója olyan döntéseket hozott, amelyeket nem műszaki vagy egyéb kötöttségek szabnak meg, nem alapozza meg e döntések szerzői jogi értelemben vett kreatív jellegének vélelmét.

43. Hozzá kell tennem egy utolsó terminológiai megjegyzést. Számomra ugyanis úgy tűnik, hogy fennáll az összetévesztés veszélye, ha a „művészeti” vagy „esztétikai” kifejezéseket a mű szerzője által tett választásnak vagy a mű megalkotása eredményének jellemzésére használják. Kétségtelen, hogy bizonyos értelemben e kifejezések a „kreatív választás” szinonimáiként értelmezhetők. Az is igaz, hogy a nyelvhasználat során ipar*művészeti* alkotásokról beszélünk. A „művészi” kifejezés

[14] Részletes jogtudományi elemzésért lásd: *The Protection of Works of Applied Art under EU Copyright Law. Opinion of the European Copyright Society in MIO/konektra* (Cases C-580/23 and C-795/23) (europeancopyrightsociety.org).

[15] Nem azt akarom tehát mondani, hogy a formának szükségszerűen elválaszthatónak kell lennie magától a tárgytól, összhangban a „*conceptual separability*” elmélettel, amely úgy tűnik, hogy az Egyesült Államok bíróságai számára értelmezési nehézségeket okoz (lásd ezzel kapcsolatban: Ginsburg, J. C., „*Courts Have Twisted Themselves into Knots” (and the Twisted Knots Remain to Untangle): US Copyright Protection for Applied Art after Star Athletica*, in Derclaye, E., hiv. mű, 297. o.).

azonban a művészi siker viszonylag magas foka értelmében vett értékítéletre utal. Márpedig az ilyen értékítélet egyáltalán nem releváns szerzői jogi szempontból: a védelem semmilyen módon nem függ a mű művészi (vagy egyéb) minőségétől, ideértve az iparművészeti alkotásokat is. Ami az „esztétikai" kifejezést illeti, az úgy értelmezhető, hogy az az alkotó minden olyan döntésére utal, amely nem kapcsolódik műszaki vagy funkcionális kötöttségekhez. Ugyanakkor nem minden esztétikai döntés tükrözi szükségképpen az alkotó személyiségét és ezáltal nem feltétlenül eredményez eredetiséget.[16] Ily módon álláspontom szerint megfontoltabb, ha „a szerző személyiségét tükröző szabad és kreatív döntések" kifejezéshez tartjuk magunkat.

A kreatív folyamatnak és a szerző szándékainak figyelembevételéről

44. A kérdést előterjesztő bíróságok közelebbről azt kívánják megtudni, hogy azon teljesítmény eredetiségét, amelynek szerzői jogi védelmét kérik, a szerzőnek az alkotás folyamata során fennálló szándékainak figyelembevételével kell-e értékelni, vagy annak magában a műben is láthatónak kell lennie. Úgy tűnik számomra, hogy a válasz levezethető a Bíróságnak a „mű" fogalmára vonatkozó ítélkezési gyakorlatából.

45. Amint arra már emlékeztettem, ezen ítélkezési gyakorlat szerint ahhoz, hogy egy művet eredetinek lehessen tekinteni, egyszerre szükséges és elegendő az, hogy az alkotója személyiségét *tükrözi*, valamint annak szabad és kreatív döntéseiben *jut kifejeződésre*.[17] Márpedig a „tükrözi" és a „jut kifejeződésre" kifejezések használata egyértelműen arra utal, hogy az ilyen döntéseknek és a szerző személyiségének meg kell jelennie azon teljesítményben, amelynek védelmét kérik. Nem elegendő tehát, hogy az alkotó szabad és kreatív döntéseket hozott: azoknak észlelhetőnek is kell lenniük harmadik személyek számára magán a művön keresztül.

46. Következésképpen a Bíróság megállapította, hogy az eredeti jellegen kívül a „mű" fogalma szükségképpen magában foglalja a kellő pontossággal és objektivitással azonosítható teljesítmény létét. Ugyanis, egyrészt a szerzői joghoz kapcsolódó kizárólagos jogok védelmének biztosításáért felelős hatóságoknak képesnek kell lenniük arra, hogy az ekképp védelemben részesített teljesítményeket világosan és pontosan ismerjék. Ugyanez vonatkozik azon harmadik személyekre is, akikkel szemben e teljesítmények szerző által igényelt oltalma érvényesíthető. Másrészt e teljesítmény azonosításának folyamatában a jogbiztonságra nézve káros szubjektív tényezők kizárásának szükségessége azt jelenti, hogy e teljesítmény kifejeződésének objektívnek kell lennie.[18]

47. A műként azonosítható teljesítmény létének e követelménye a szerzői jog azon alapelvét tükrözi, amely szerint nem az ötletek, hanem kizárólag a kifejezések részesülnek védelemben. Márpedig a szerző szándékai nem a kifejezések, hanem az ötletek oldalán helyezkednek el. Ezek csak annyiban részesülnek védelemben, amennyiben a szerző kifejezte azokat a műben, azaz az azonosítható teljesítményben, amely az egyetlen releváns megnyilvánulásuk. Következésképpen az azon teljesítmény eredeti jellegének kérdésében eljáró bíróság, amelyre nézve védelmet kérnek, nem alapozhatja értékelését meghatározó módon olyan elemekre, amelyek e teljesítményben nem fejeződtek ki.

[16] Lásd ebben az értelemben: Cofemel ítélet (53–55. pont).

[17] Lásd: Cofemel ítélet (30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); a jelen indítvány 28. pontja.

[18] Lásd: Cofemel ítélet (32. és 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

48. Egyébiránt lehetséges, hogy azon teljesítmény szerzőjének szándékára vonatkozó bizonyíték, amelynek oltalmát kérik, egyszerűen nem áll rendelkezésre az e kérdésben eljáró bíróság előtt, vagy az ilyen bizonyítékot nem tartja meggyőzőnek. Az egyetlen olyan elem, amelyet szükségszerűen a bíróság elé kell terjeszteni, maga a szóban forgó teljesítmény, amelynek hiányában a bíróság nem tudja meghozni a határozatát.

49. Ez a megfontolás arra a kérdésre is választ ad, hogy a szerzőnek szükségszerűen tudatában kell-e lennie kreatív döntéseinek. E döntéseket úgy kell azonosítani és figyelembe venni, ahogyan azok a műben megjelennek. Mivel a szerző szándékai nem meghatározóak, felesleges lenne megkísérelni bizonyítani a szerző tudatossági állapotát a kreatív folyamat során.

50. Ezzel szemben, ha a szerző szándékára vonatkozó bizonyíték rendelkezésre áll, az eljáró bíróság azt egyéb ténykörülmények mellett figyelembe veheti a szóban forgó teljesítmény eredeti jellegének értékelése céljából. Ez azonban nem tekinthető elegendőnek. Magának a bíróságnak is meg kell győződnie arról, hogy olyan teljesítményről van szó, amely szerzőjének személyiségét tükrözi, és megjeleníti annak szabad és kreatív döntéseit. Csak ebben az esetben állapíthatja meg e teljesítmény eredeti jellegét, és így csak ebben az esetben minősítheti azt szerzői jogi védelem alatt álló műnek.

Egyéb elemek figyelembevételéről

51. A kérdést előterjesztő bíróságok arra is választ várnak, hogy az iparművészeti alkotás eredetiségének értékelése során milyen jelentőséget kell tulajdonítani az olyan elemeknek, mint a szokásos formatervezési minták szerző általi használata, a szerző meglévő teljesítmények általi inspirációja, a hasonló független alkotás ténye vagy lehetősége, vagy akár a mű létrehozását követő olyan körülmények, mint a kiállításokon vagy múzeumokban való megjelenítése, vagy általánosabban a szakmai körök általi elismerés.

52. A Bíróság már kimondta, hogy annak értékelése érdekében, hogy a szóban forgó teljesítmény eredeti alkotás-e és ily módon az szerzői jogi védelem alá esik-e, az eljáró bíróságnak a jogvita valamennyi releváns elemét figyelembe kell vennie.[19] Ami a valamely korábbi szabadalom meglétét, valamint az ugyanezen műszaki hatást eredményező forma hatékonyságát illeti, a Bíróság ily módon megállapította, hogy azokat csak annyiban kell figyelembe venni, amennyiben ezen elemek alkalmasak azon megfontolások felfedésére, amelyeket az érintett termék formájának megválasztásakor figyelembe vettek.[20]

53. Ugyanez vonatkozik a kérdést előterjesztő bíróságok által hivatkozott körülményekre is. Mindezen elemek releváns körülmények lehetnek a mű eredetiségének értékelése szempontjából. Mindazonáltal ezen értékelés alapvető elemét mindig szem előtt kell tartani: a szerző személyiségét tükröző szabad és kreatív döntések kifejezését kell keresni a műben.

54. Így először is a szokásos formatervezési minták szerző általi használata önmagában nem zárja ki az eredetiséget. E formákat ugyanis ki lehet egészíteni eredeti formákkal. A kizárólag a szokásos formatervezési mintákból álló mű is lehet eredeti, amennyiben a szerző kifejezte kreatív döntéseit e formák elrendezésében. Ezzel szemben az olyan, szokásos formatervezési mintákból álló

[19] Brompton Bicycle ítélet (rendelkező rész).

[20] Brompton Bicycle ítélet (36. pont).

teljesítmény, amelyek elrendezése konvencionális, nem részesülhet szerzői jogi védelemben, még akkor sem, ha szerzője szabad döntéseket hozott e formák kiválasztása vagy elrendezése során, mivel e döntések nem kreatívak.

55. Másodszor, ami az inspirációt illeti, különböző helyzetek merülhetnek fel. Ha az új mű egy másik, ugyanattól a szerzőtől származó eredeti mű változata, akkor véleményem szerint teljes körű védelemben részesülhet. Az átvett kreatív elemek ugyanis az új műben maradnak, és ugyanazon szerző személyiségének lenyomatát képezik. Amennyiben viszont ilyen helyzetben a szerzők személye eltérő, az új mű származékos vagy inspirált mű.[21] Mindazonáltal az ilyen mű is részesülhet védelemben, feltéve – és annyiban, amennyiben – saját kreatív elemei vannak. A védelem ilyenkor ezekre az elemekre korlátozódik.

56. Harmadszor, bár a szerzői jog nem írja elő az újdonság feltételét, a szóban forgó teljesítményhez hasonló vagy akár azzal azonos teljesítményeknek a mű létrehozatala előtt vagy után történő önálló létrehozása mindazonáltal e teljesítmény eredetiségének csekély fokára, sőt hiányára utalhat. Amint ugyanis arra már rámutattam,[22] a személyiségét tükröző kreatív döntések révén a szerző egyetlen, a mások által önállóan megalkotott vagy létrehozandó műtől eltérő művet hoz létre.

57. Ez a megfontolás azonban könnyen alkalmazható a művek olyan kategóriáira, amelyek esetében a szerzők alkotásának szabadsága kevéssé korlátozott, vagy amelyek esetében a kifejezési forma összetettsége gyakorlatilag valószínűtlenné teszi a párhuzamos alkotást. Itt különösen a „tiszta” művészeti alkotásokra, zeneművekre vagy irodalmi művekre gondolok.

58. Ezzel szemben az iparművészeti alkotások esetében, ahol különböző kötöttségek erősen korlátozzák a szerzők szabadságát, és ahol gyakran kevés kreatív elem van, nem zárható ki teljesen, hogy két alkotó nagyon hasonló, sőt azonos döntéseket hozott, és hogy ezek a döntések továbbra is kreatívak. Egy hasonló önálló alkotás ténye vagy lehetősége tehát önmagában és az eredetiség hiányára utaló egyéb jelek nélkül nem zárhat ki valamely használati tárgyat a szerzői jogi védelem alól.

59. Végül negyedszer, ami a teljesítménynek a művészeti kiállításokban vagy múzeumokban való bemutatását és a szakmai körök általi elismerését illeti, e körülmények kívül esnek a teljesítmény létrehozásán, és későbbiek, mint azon teljesítmény létrejötte, amelynek védelmét kérik. Márpedig a Bíróság a Brompton Bicycle ítélet 37. pontjában megállapította, hogy az eredetiség értékelését „a termék megalkotásán kívüli és azt követő tényezőktől függetlenül” kell elvégezni.

60. A Bíróság azonban nem vette át ezt a fenntartást ezen ítélet rendelkező részében, amikor csupán azt mondta ki, hogy az eljáró bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy az igényelt védelem tárgya eredeti-e, a „jogvita releváns elemei összességének figyelembevételével”. Az említett fenntartást tehát úgy értelmezem, hogy az pontosítja, hogy a megalkotáson kívüli és azt követő tényezők nem tekinthetők meghatározónak e vizsgálat szempontjából. Ezzel szemben az olyan körülmények, mint a teljesítmény művészeti kiállításokon vagy múzeumokban való bemutatása és a szakmai körök általi elismerés e teljesítmény művészi értékét, és így eredetiségét megerősítő valószínűsítő körülménynek minősülhetnek. Noha ugyanis nem szükséges, hogy valamely teljesítmény magas művészi minőséggel rendelkezzen ahhoz, hogy eredetinek minősüljön, ezzel

[21] Az inspirált mű alatt olyan művet értek, amely nem veszi át egy másik mű kreatív elemeit, hanem más módon inspirálódik azokból.

[22] Lásd a jelen indítvány 30. pontját.

szemben feltételezhető, hogy az ilyen minőséggel rendelkező mű eredetinek minősül, mivel a művészi tevékenység éppen az alkotójuk személyiségének lenyomatát hordozó egyedi teljesítmények létrehozásából áll.

61. Szükséges-e továbbá, hogy a szóban forgó teljesítmény kreatív értéke miatt kiállításon vagy múzeumban jelenjen meg. Lehetséges ugyanis, hogy a formatervezési mintának a formatervezéssel foglalkozó szakmai körök általi elismerése egyszerűen annak újdonságát, műszakilag kiemelkedő voltát vagy kivételes használati értékeit veszi figyelembe, anélkül hogy e formatervezési minta rendelkezne a szerzői jogi oltalom alatt álló művektől megkövetelt kreatív jellemzőkkel. A szóban forgó teljesítménynek a kiállításokon vagy múzeumokban történő bemutatása és a szakmai körök általi elismerés tehát semmi esetre sem szükséges, és nem is elegendő azon teljesítmény eredetiségének megállapításához, amelynek védelmét kérik. E körülmények legfeljebb ezen eredetiség jelei lehetnek.

A kérdésekre adandó válasz

62. Azt javaslom tehát, hogy a Bíróság a C-580/23. sz. ügyben előterjesztett első és második kérdésre, valamint a C-795/23. sz. ügyben előterjesztett második és harmadik kérdésre azt a választ adja, hogy a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontját, 3. cikkének (1) bekezdését és 4. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezések értelmében műnek minősül az olyan teljesítmény, amely alkotójának személyiségét tükrözi, és annak szabad és kreatív döntéseit fejezi ki (eredeti teljesítmény). Nem csupán az alkotót a szóban forgó teljesítmény létrehozásakor kötő különböző kötöttségek által diktált döntések nem kreatívak, hanem azok sem, amelyek bár szabadok, de nem viselik az alkotó személyiségének lenyomatát, a teljesítménynek egyedi aspektust biztosítva. Közelebbről az, hogy a létrehozás során szabad döntések hozhatók, nem teremt vélelmet azok kreatív jellegére vonatkozóan. A szóban forgó mű eredeti jellegének értékelése során figyelembe vehetők az olyan körülmények, mint az alkotónak a kreatív folyamat során fennálló szándéka, inspirációs forrásai, az ismert formák használata, hasonló önálló alkotás valószínűsége vagy a teljesítmény szakmai körök általi elismerése. E körülmények azonban semmi esetre sem meghatározóak, mivel az eljáró bíróságnak magának kell meggyőződnie arról, hogy fennáll-e eredeti teljesítmény, annak érdekében, hogy azt szerzői jogi védelemben részesíthesse.

A jogsértés értékeléséről

63. Harmadik és negyedik kérdésével, amelyek együttes elemzését javaslom, a C-580/23. sz. ügyben előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogyan kell értékelni a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontja, 3. cikkének (1) bekezdése és 4. cikkének (1) bekezdése szerinti kizárólagos szerzői jogok esetleges megsértését. E kérdés közelebbről egyrészt arra vonatkozik, hogy a szóban forgó műnek felismerhetőnek kell-e lennie az állítólagosan bitorló teljesítményben, vagy elegendő-e ugyanazon összbenyomás, másrészt pedig arra, hogy milyen hatással vannak ezen értékelésre olyan elemek, mint a mű „eredetiségének mértéke”, a két ütköző teljesítmény közös inspirációja és egy hasonló önálló alkotás ténye vagy lehetősége.

64. Előzetes megjegyzésként hangsúlyozom e kérdések jelentőségét a szóban forgó két védelmi rendszer céljainak megőrzése szempontjából. Véleményem szerint az egyes rendszerek sérelem megállapítását lehetővé tevő kritériumainak helyes alkalmazása ugyanolyan fontos, mint az

oltalom megadása feltételeinek helyes alkalmazása. Márpedig számomra úgy tűnik, hogy mind a bírói, mind a jogtudományi gondolkodás túl gyakran összpontosít e második szempontra, az előbbi hátrányára.

A jogsértés kritériumairól

65. A jogsértés megállapításának kritériumai a szóban forgó két védelmi rendszer eltérő logikáján alapulnak. A szerzői jogban a jogsértés a mű szerző engedélye nélküli felhasználásának következménye.[23] Ez a felhasználás állhat többek között a mű többszörözéséből, és adott esetben e többszörözött példányok nyilvánossághoz közvetítéséből vagy a többszörözött mű példányainak terjesztéséből. A többszörözés kapcsán a Bíróság kiemelte, hogy az lehet részleges és érintheti a mű akár viszonylag kis részét is, mivel e rész önmagában a szerző saját szellemi alkotását fejezi ki.[24] A Bíróság a hangfelvételek kapcsán lényegében azt is kimondta, hogy ahhoz, hogy jogsértőnek minősüljön, a többszörözésnek észlelhetőnek kell lennie a bitorló teljesítményben.[25] E megállapítás álláspontom szerint átültethető a jelen ügyre.

66. Ezzel szemben a formatervezésiminta-oltalmi jogban a védelem alatt álló teljesítmény elemeinek átvétele egyáltalán nem szükséges a jogsértés megállapításához. E jog alapján az oltalom terjedelme kiterjed minden olyan formatervezési mintára, amely az oltalomban részesülő formatervezési mintához képest nem kelt eltérő összbenyomást.[26] E védelmi rendszerben tehát nincs jelentősége annak, hogy az oltalom alatt álló formatervezési minta felismerhető-e az állítólagosan bitorlást megvalósító teljesítményben, mivel az összbenyomást kell figyelembe venni, és hogy a két ütköző teljesítmény közötti hasonlóság az önálló ábrázolásból vagy alkotásból ered-e, mivel az oltalom feltétele objektív.

67. Így tehát a szerzői jogok megsértésének megállapításához az eljáró bíróságnak meg kell állapítania, hogy a védelem alatt álló mű kreatív elemeit, vagyis azokat, amelyek az alkotó személyiségét tükröző döntések kifejeződései, felismerhető módon átvették-e az állítólagosan bitorló teljesítményben. Természetesen a kreatív elemek azonos típusú használati tárgyba történő átvétele annak megállapításához is vezethet, hogy a két ütköző teljesítmény nem kelt eltérő összbenyomást. Ez azonban nem tekinthető elegendőnek a szerzői jogok megsértésének megállapításához, és arra a gyakorlatban még a bíróságnak sem kellene hivatkoznia. A szerzői jogban két mű megkülönböztetése nem az összbenyomáson, hanem azokon a részleteken alapul, amelyek egyedi módon személyessé teszik azokat.

Egyéb elemek figyelembevételéről

68. Először is, ami az „eredetiség fokának” mint a védelem terjedelme meghatározó tényezőjének figyelembevételét illeti, úgy tűnik számomra, hogy ez a megoldás a formatervezési mintákra vonatkozó jog logikájából indul ki. E rendszerben ugyanis mind a teljesítmény oltalmazhatóságát, mind oltalmának megsértését a szóban forgó formatervezési minták által keltett összbenyomások összehasonlításával értékelik, és ezen összehasonlítás során figyelembe veszik az alkotói szabadság fokát.[27] Így az egyéni jelleg szintje határozza meg az oltalom terjedelmét.

[23] Természetesen a kizárólagos jogok alóli kivételeken és korlátozásokon kívül.

[24] 2009. július 16-i Infopaq International ítélet (C-5/08, EU:C:2009:465, 48. pont).

[25] Lásd ebben az értelemben: 2019. július 29-i Pelham és társai ítélet (C-476/17, EU:C:2019:624, rendelkező rész 1. pont).

[26] Lásd a 98/71 irányelv 9. cikkét és a 6/2002 rendelet 10. cikkét.

[27] Minél nagyobb ez a szabadság, annál inkább távol kell állniuk egymástól az ütköző formatervezési mintáknak ahhoz, hogy eltérő összbenyomást keltsenek.

69. A szerzői jogban e logikának ezzel szemben nincs helye. Az eredetiség nem a védelem alatt álló mű és más teljesítmények közötti különbségtől függ, hanem a műhöz kapcsolódik, és az alkotó személyének lenyomatából ered. Amennyiben a mű eredeti, védelemben részesül többek között a kreatív elemek többszörözésével szemben, függetlenül attól, hogy az alkotó milyen „intenzitással” fejezte ki ezt a kreativitást. Ily módon a Bíróság kifejezetten kimondta, hogy a 2001/29 irányelv szerinti védelem terjedelme nem függ azon alkotói szabadság mértékétől, amellyel az alkotó rendelkezett, és így az az ezen irányelv hatálya alá tartozó valamennyi mű esetében azonos. [28]

70. E következtetés természetesen azzal a fenntartással érvényes, miszerint valamely mű részleges többszörözése esetében kizárólag a kreatív elemek felismerhető átvétele jelenti a szerzői jogok megsértését. [29] Ilyen átvétel esetében ugyanakkor az, hogy nem kreatív elemeket érintő módosításokra kerül sor, nem eredményezheti a bitorlás minősítés alóli kikerülést.

71. Másodszor, ami a két ütköző teljesítmény közös inspirációs forrását illeti, különböző helyzetek merülhetnek fel, de az elv továbbra is ugyanaz, nevezetesen a kreatív elemek érzékelhető többszörözésének azonosítása. Ha a teljesítmény, amelynek védelmét kérik, olyan ismert elemekből áll, amelyeknek csak az elrendezése az eredeti, az elrendezés többszörözése bitorlásnak minősül, míg az ismert elemek puszta átvétele nem minősül bitorlásnak. Amennyiben a két ütköző teljesítmény ugyanazon teljesítményből, korábbi formatervezési mintából merít, csak az „új” kreatív elemek minősülnek eredetinek a származékos műben, és csak ezen új elemek átvétele valósítja meg e mű bitorlását. Végül önmagában az a tény, hogy ugyanazt a művészi tendenciát vagy áramlatot követik, mint a korábbi mű alkotója, természetesen nem valósít meg bitorlást e mű kreatív elemeinek átvétele hiányában.

72. Harmadszor, ami a hasonló önálló alkotás lehetőségét illeti, amint azt már megjegyeztem, [30] az iparművészeti alkotások esetében, amelyek esetében az alkotók kreatív mozgástere viszonylag korlátozott, ez a lehetőség még bizonyos eredetiség fennállása esetén sem kizárt. A C-580/23. sz. ügy alapeljárásában a Mio többek között azt állítja, hogy állítólagosan bitorló modelljét önállóan dolgozták ki, és az nem minősül az Asplund modellje másolatának. Ha a kérdést előterjesztő bíróság az alapeljárás releváns elemei alapján azt állapítaná meg, hogy valóban ez a helyzet áll fenn, akkor arra a következtetésre jutna, hogy nem áll fenn jogsértés. Ezzel szemben önmagában egy hasonló önálló alkotás lehetősége nem igazolhatja a szerzői jogi védelem megtagadását, ha megállapítást nyer a kreatív elemek többszörözése.

A kérdésekre adandó válasz

73. Azt javaslom tehát, hogy a Bíróság a C-580/23. sz. ügyben előterjesztett harmadik és negyedik kérdésre azt a választ adja, hogy a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontját, 3. cikkének (1) bekezdését és 4. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a szerzői jogok megsértésének megállapításához az eljáró bíróságnak el kell döntenie, hogy a védelem alatt álló mű kreatív elemeit felismerhető módon átvették-e az állítólagosan bitorló teljesítményben. Önmagában az a tény, hogy a két ütköző teljesítmény nem kelt eltérő összbenyomást, nem tekinthető elegendőnek az ilyen jogsértés megállapításához. A védelem alatt álló mű „eredetisége mértékének” fogalma nem releváns ezen értékelés szempontjából. Bár a hasonló önálló alkotás

[28] Lásd ebben az értelemben: Cofemel ítélet (35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[29] Lásd a jelen indítvány 65. pontját.

[30] Lásd a jelen indítvány 58. pontját.

nem minősül szerzői jogi jogsértésnek, önmagában az ilyen önálló alkotás lehetősége nem igazolhatja a szerzői jogi védelem megtagadását, ha a védelem alatt álló mű kreatív elemeinek többszörözését megállapították.

Végkövetkeztetés

74. A fenti megfontolások összességére tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a Patent- och marknadsöverdomstolen (szabadalmi és kereskedelmi fellebbviteli bíróság, Svédország) és a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következő választ adja:

1) Az uniós jogban nem áll fenn olyan főszabály-kivétel viszony a formatervezésiminta-oltalom és a szerzői jogi védelem között, amelynek következtében az iparművészeti alkotások eredetiségének vizsgálata során magasabb követelményeket kell támasztani, mint más típusú művek esetében.

2) Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikkének a) pontját, 3. cikkének (1) bekezdését és 4. cikkének (1) bekezdését

   a következőképpen kell értelmezni:

   e rendelkezések értelmében műnek minősül az olyan teljesítmény, amely alkotójának személyiségét tükrözi, és annak szabad és kreatív döntéseit fejezi ki (eredeti teljesítmény). Nem csupán az alkotót a szóban forgó teljesítmény létrehozásakor kötő különböző kötöttségek által diktált döntések nem kreatívak, hanem azok sem, amelyek bár szabadok, de nem viselik az alkotó személyiségének lenyomatát, a teljesítménynek egyedi aspektust biztosítva. Közelebbről az, hogy a létrehozás során szabad döntések hozhatók, nem teremt vélelmet azok kreatív jellegére vonatkozóan. A szóban forgó mű eredeti jellegének értékelése során figyelembe vehetők az olyan körülmények, mint az alkotónak a kreatív folyamat során fennálló szándéka, inspirációs forrásai, az ismert formák használata, hasonló önálló alkotás valószínűsége vagy a teljesítmény szakmai körök általi elismerése. E körülmények azonban semmi esetre sem meghatározóak, mivel az eljáró bíróságnak magának kell meggyőződnie arról, hogy fennáll-e eredeti teljesítmény, annak érdekében, hogy azt szerzői jogi védelemben részesíthesse.

3) A 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontját, 3. cikkének (1) bekezdését és 4. cikkének (1) bekezdését

   a következőképpen kell értelmezni:

   a szerzői jogok megsértésének megállapításához az eljáró bíróságnak el kell döntenie, hogy a védelem alatt álló mű kreatív elemeit felismerhető módon átvették-e az állítólagosan bitorló teljesítményben. Önmagában az a tény, hogy a két ütköző teljesítmény nem kelt eltérő összbenyomást, nem tekinthető elegendőnek az ilyen jogsértés megállapításához. A védelem alatt álló mű „eredetisége mértékének” fogalma nem releváns ezen értékelés szempontjából. Bár a hasonló önálló alkotás nem minősül szerzői jogi jogsértésnek, önmagában az ilyen önálló alkotás lehetősége nem igazolhatja a szerzői jogi védelem megtagadását, ha a védelem alatt álló mű kreatív elemeinek többszörözését megállapították.